

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

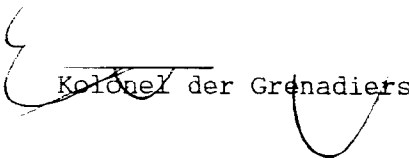
-Aan:
Zie verzendlijst.

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER/BIV NL
Telefax 070 - 318 79 51

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/4642	25 september 1991
Onderwerp Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 65/91)			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd ~~Staf~~afdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 's-Gravenhage	070 - 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/4642, d.d. 25 september 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
65/91

(Afgesloten 251300 SEP 1991)

Kroatië

Het afgelopen etmaal is de situatie in Kroatië relatief rustig geweest. Ondanks enkele incidenten kan gesteld worden dat het zondag gesloten staakt-het-vuren standhoudt. Er is echter nog geen sprake van dat de Kroatische (para-)militaire organisaties het beleg om de JNA-faciliteiten in Kroatië opgeven. Ernstige gevechten werden bovendien gemeld uit de steden Vinkovci en Vukovar, Kroatische bolwerken in het door Serviërs gedomineerde Slavonië. Volgens Kroatische opgaven zijn deze steden gisteren onder meer gebombardeerd door de federale luchtmacht. Indien bevestigd, zou dit opnieuw aantonen dat de JNA ernaar streeft de in meerderheid door Serviërs bewoonde gebieden in Kroatië onder militaire controle te brengen.

De Kroatische regering heeft gisteren geëist dat de JNA haar bestandsschendingen staakt. Op langere termijn zou de JNA zich volledig uit Kroatië moeten terugtrekken, met achterlating van het militaire materieel. Indien dit de doelstelling van de Kroaten in de voorziene onderhandelingen met de JNA vormt, kan er van worden uitgegaan dat deze vruchteloos zullen blijken. Het is echter zeer de vraag of Kroatië in de huidige omstandigheden deze eisen kracht kan bijzetten.

Recent is bekend gemaakt dat het Kroatische parlement zijn reguliere plenaire zitting heeft uitgesteld tot na 7 oktober. Op die datum verloopt het bij het akkoord van Brioni overeengekomen moratorium op de onafhankelijkheid van Kroatië (en Slovenië). Deze melding doet vermoeden dat de Kroatische leiding, evenals de Sloveense, ervan uitgaat dat daarna volledig uitvoering kan worden gegeven aan de soevereiniteitsverklaring.

Naar eerst nu bekend is geworden heeft de Kroatische plaatsvervangend minister van Binnenlandse Zaken Brezak vorige week gesteld dat de activiteiten van organisaties voor zelfverdediging in sommige steden uit de hand lopen. Hij riep hen op de orders van zijn ministerie te volgen, omdat dat de enige mogelijkheid zou zijn om Kroatië te verdedigen. Dit feit onderstreept eerdere meldingen dat niet alleen aan Servische, maar ook aan Kroatische zijde gewapende groepen actief zijn die min of meer autonoom opereren en derhalve een bedreiging zouden kunnen vormen voor het staakt-het-vuren.

Volgens (Servische) persmeldingen heeft de Kroatische regering officieel laten weten dat de Kroatische economie is overgeschakeld op een "oorlogssituatie". Andere republieken zouden soortgelijke maatregelen hebben getroffen, maar dit niet officieel hebben bevestigd. Zo zouden fabrieken in Split, Rijeka en Osijek militair materieel (waaronder APCs en mortieren) vervaardigen, terwijl ook in Servië en Slovenië wapens zouden worden gemaakt. Hoewel deze meldingen niet bevestigd kunnen worden, ligt een dergelijke ontwikkeling voor de hand. Zoals reeds eerder gerapporteerd (zie IntSum 53/91) is de produktie van met name meer geavanceerde wapens in Joegoslavië door de voortdurende strijd vrijwel stil

komen te liggen en worden met name Kroatië en Slovenië getroffen door het internationale wapenembargo.

Slovenië

Reeds voor de gevechten van het afgelopen weekeinde hebben Sloveense militaire leiders ten overstaan van de vrees uitgesproken dat de in Vrhnika gelegerde JNA-pantserenheden zich voorbereidden op een uitval naar Karlovac (Kroatië). Zij gaven aan dat zij een dergelijke operatie met militaire middelen zouden proberen te voorkomen. Hoewel deze uitval niet heeft plaatsgevonden en de voorbereidingen ervoor door JNA-generaals zijn ontkend, kan zij in geval van een heropleving van de gevechten in Kroatië niet worden uitgesloten. Dit geeft aan dat gevechten in Kroatië ook gevolgen kunnen hebben voor de veiligheid (en het onafhankelijkheidsstreven) van Slovenië.

Federale overheden

De voorzitter van het federale presidium, de Kroaat Mesic, heeft vanuit zijn verblijfplaats Zagreb de overige leden van het presidium uitgenodigd voor een vergadering in [de Sloveense hoofdstad] Ljubljana, Zagreb of "een andere plaats die ik over de weg kan bereiken". Dit sluit een vergadering in Belgrado uit, gezien het feit dat de autoweg Zagreb-Belgrado door de militaire situatie onbruikbaar is. De opstelling van Mesic suggereert dat hij bevreesd is voor zijn veiligheid als hij zich naar Servië zou begeven. Tegelijkertijd hoopt hij vermoedelijk aan te tonen dat het presidium zich aan zijn gezag onttrekt.

In Belgrado bevinden zich de presidiumleden van het "Servische blok" (Servië, Kosovo, Vojvodina en Montenegro) en Bosnië-Herzegovina. Vice-president Kostic heeft al laten weten dat in zijn visie deze vijf een quorum vormen, zodat eventuele besluiten rechtsgeldig zouden zijn. Overigens is het opmerkelijk dat de vertegenwoordiger van Macedonië, waarvan de bevolking zich onlangs heeft uitgesproken voor onafhankelijkheid, klaarblijkelijk het voorbeeld van Slovenië volgt en zich in de Servisch-Kroatische controverse op de vlakte houdt. De verwickelingen met betrekking tot het federale presidium onderstrepen dat dit niet meer tot normaal functioneren in staat is.

Bosnië-Herzegovina

De regering van Bosnië-Herzegovina betoont zich ernstig verontrust over de troepenbewegingen van de JNA door deze republiek met het oog op de gevechtshandelingen in Kroatië. Zij vreest dat deze verband houden met recente Servische pogingen om de politieke situatie in de republiek te destabiliseren door de bevolkingsgroepen (ruwweg 40% Moslims, 30% Serviërs, 20% Kroaten) tegen elkaar op te zetten. Er zijn al aanwijzingen voor etnische botsingen in Bosnië-Herzegovina. Momenteel voert een delegatie van de Bosnische regering in Belgrado onderhandelingen met federaal minister van Defensie Kadijevic, vermoedelijk met als hoofddoel te voorkomen dat de vijandelijkheden overslaan naar Bosnië-Herzegovina.

Met betrekking tot de plaats Capljina, waar het zoals gerapporteerd het afgelopen weekeinde is gekomen tot wrijvingen tussen de plaatselijke bevolking en zich zeer provocatief opstellende Montenegrijnse reservisten, is vermeldenswaard dat vorige week in deze plaats een diefstal is gemeld uit de opslagplaatsen voor wapens van de Territoriale Verdedigingsorganisaties. Dit zou zijn gebeurd met medewerking van JNA-officieren, die de opslagplaats bewaakten. De gestolen wapens zouden onder de Servische bevolking zijn gedistribueerd. Dit incident onderstreept dat de kans op uitbreiding van etnische gewelddadigheden in Bosnië-Herzegovina zeer groot is.

Vandaag zal de speciale EG-afgezant Wijnaendts opnieuw afreizen naar Joegoslavië. Onder meer gaat hij de mogelijkheid en de wenselijkheid onderzoeken van het uitbreiden van het mandaat van de (momenteel in Slovenië en Kroatië aanwezige) EG-waarnemersmissie tot Bosnië-Herzegovina. Hiervoor zal echter de instemming van alle betrokken partijen noodzakelijk zijn. Bovendien kan worden verondersteld dat dit gepaard zal gaan met een getalsmatige uitbreiding van de missie.

Servië

De Servische oppositie heeft gisteren sterk geprotesteerd tegen de Kroatische opstelling in het conflict met Servië. Met name oppositieleider Draskovic haalde sterk uit naar het "fascistische" Kroatische bewind en riep op tot eenheid onder de Serviërs. Zelfs stelde hij dat er in Servië geen verkiezingen zouden moeten worden gehouden zolang de oorlog voortduurt. Tevens pleitte hij voor de oprichting van een puur Servische strijdmacht.

Dit laatste element is in overeenstemming met eerdere activiteiten van Draskovic, die enkele maanden geleden -ondanks protesten van het Servische bewind- de oprichting bekend maakte van een Servische Nationale Garde. Er moet echter op gewezen worden dat Draskovic met zijn opstelling impliciet kritiek levert op de JNA, die zoals gesteld een steeds sterker pro-Servische opstelling vertoont. Blijkbaar gaat dit Draskovic nog niet ver genoeg.

Zeer opmerkelijk is ook zijn scherpe kritiek op Kroatië en zijn pleidooi voor het uitstellen van de verkiezingen voor gemeenteraden die voor november voorzien zijn. In het recente verleden pleitte Draskovic juist voor verzoening met Kroatië en uitte hij onder meer kritiek op de Servische president Milosevic voor diens verantwoordelijkheid voor de "broederoorlog" met het Kroatische volk. Ook drong hij aan op democratisering in Servië. Deze eisen werden kracht bijgezet met (soms grootschalige) demonstraties die sociale onrust tot gevolg hadden. Deze opstelling lijkt Draskovic, die zich overigens ook in het verleden heeft onderscheiden door opvallende koerswijzigingen, nu te hebben gemodificeerd. Daardoor is de positie van Milosevic vermoedelijk verstevigd.

In de Servische pers is aandacht besteed aan reservisten die waren opgeroepen in verband met de JNA-actie in Kroatië het afgelopen weekeinde. Sommigen klaagden dat zij geen wapens of onvoldoende ammunitie hadden ontvangen of naar het front waren gestuurd zonder voorbereidingen. In tenminste één geval hebben dienstplichtigen zich op eigen gezag aan de inzet onttrokken en zijn teruggekeerd naar Belgrado, naar eigen zeggen als gevolg van de slechte voedselvoorziening. Ook werden gevallen gemeld van reservisten die zich aan hun oproep hadden onttrokken en waren ondergedoken, ook in het buitenland. Al deze meldingen bevestigen dat de motivatie van de (Servische) JNA-troepen te wensen overlaat. Er zijn echter nog geen concrete aanwijzingen dat dit de inzetbaarheid van de JNA ernstig heeft aangetast. Weliswaar lijkt de JNA in toenemende mate zijn toevlucht te moeten nemen tot vrijwilligers, maar deze lijken in voldoende mate beschikbaar. De mening van de Kroatische president Tudjman, dat de JNA zich in de desintegratiefase bevindt, moet nog altijd als prematuur worden beschouwd.

Kosovo

Vertegenwoordigers van de Albanese meerderheid in de Servische provincie Kosovo hebben aangekondigd deze week een referendum te zullen houden over de onafhankelijkheid van Kosovo. De vraagstelling zal identiek zijn aan die in Macedonië eerder deze maand, waarbij de Macedonische bevolking zich uitsprak vóór een soeverein Macedonië, dat het recht had zich op basis van gelijkheid aan te sluiten bij andere Joegoslavische staten. Aangenomen kan worden dat de

overgrote meerderheid van de Albanese zal instemmen met de onafhankelijkheid van Kosovo. De Servische autoriteiten hebben echter reeds duidelijk gemaakt hard te zullen optreden tegen separatistische tendensen in Kosovo.

Zoals bekend heeft Servië de afgelopen jaren een einde gemaakt aan de door Tito gecreëerde autonome status van Kosovo (en de andere autonome provincie, Vojvodina) binnen Servië. Deze ontwikkeling, als gevolg waarvan overigens de vertegenwoordigers van deze provincie in het federale presidium een door Servië bepaalde koers volgen, gaat met name in Kosovo gepaard met een toenemende onderdrukking van de rechten van de Albanese bevolking. Daardoor groeit de onrust in dit gebied. Het Joegoslavische persbureau heeft onlangs gemeld dat dit jaar in Kosovo reeds honderd aanvallen op (Servische) ordetroepen hebben plaatsgevonden. Daarbij zouden onder deze troepen een dode en zes gewonden zijn gevallen. Daarentegen zouden zeven aanvallers zijn gedood. De frequentie van de incidenten zou volgens de melding in september sterk zijn toegenomen. Een verdere escalatie van het geweld in Kosovo behoort op korte termijn tot de mogelijkheden.

Kosovo speelt een belangrijke rol in de Servische geschiedenis. Als gevolg van het Servische nationalisme is het opgeven van dit gebied bijna uitgesloten. De situatie in Kosovo plaatst echter de Servische leiders voor een dilemma. Het lijkt tegenstrijdig voor de Servische minderheid in Kroatië zelfbeschikkingsrecht op te eisen, terwijl dit recht aan de Albanese wordt ontzegd. Voorstellen om dit dilemma te ontgaan (zoals afstand doen van een deel van Kosovo onder gelijktijdige deportatie van alle Albanese naar dit gebied) zijn tot dusverre als onrealistisch afgedaan.

De JNA

Naar eerst nu bekend is geworden heeft eerder deze maand de CGS van de JNA, Adzic, in gezelschap van de Servische president Milosevic een bezoek gebracht aan Libië. Zij zouden hebben verzocht om militaire en financiële steun, waarbij Libië in ieder geval het laatstgenoemde zou hebben toegezegd.

Tussen Joegoslavië en Libië bestonden in het verleden goede betrekkingen, mede in het kader van de beweging van Niet-Gebonden Landen. Een JNA/Servisch bezoek is tegen deze achtergrond dan ook niet onwaarschijnlijk. Gezien de verslechterende economische situatie in Joegoslavië in het algemeen en Servië in het bijzonder, ligt een verzoek om economische assistentie voor de hand. Ook het verzoek om militaire steun is begrijpelijk, gezien het reeds eerder genoemde feit dat de wapenproductie in Joegoslavië zelf sterk is gereduceerd. Er kan ook verband bestaan met het EG-wapenembargo tegen Joegoslavië.

Het feit dat Adzic en Milosevic samen hebben gereisd, vormt een nieuwe bevestiging van de identificatie van de JNA met de Servische zaak. Hierbij speelt ongetwijfeld een hoofdrol dat Adzic een exponent is van de Servisch-nationalistische (en communistische) stroming in het Joegoslavische officierskorps. Het feit dat het Libische bewind bereid zou zijn tot assistentie aan Servië en de JNA is opmerkelijk, gezien het feit dat Libië ook goede betrekkingen onderhoudt met de regering van Bosnië-Herzegovina, die wordt geleid door een moslim en zoals reeds gesteld bevreesd is voor Servische pogingen de etnische verhoudingen in deze republiek te destabiliseren. In verband hiermee is niet uit te sluiten dat Libië zijn hulp aan Servië en de JNA afhankelijk heeft gesteld van Servische terughoudendheid met betrekking tot de moslims in Bosnië-Herzegovina en mogelijk ook in Servië zelf, waar de moslimgemeenschap in de regio Sandzak separatistische neigingen vertoont.

Internationale vredesinspanningen

De EG heeft gisteren de Verenigde Naties opgeroepen het door de EG ingestelde wapenembargo bindend te verklaren voor alle VN-lidstaten. Naar verwachting zal hieraan gevolg worden gegeven. Minister Van den Broek stelde dat het EG-beleid met betrekking tot Joegoslavië niet gericht is op het kunstmatig instandhouden van een eenheid die niet meer bestaat. Daarnaast benadrukte hij echter dat de EG nimmer eenzijdige of met geweld tot stand gebrachte wijzigingen van de grenzen zal aanvaarden.

De voorzitter van de Veiligheidsraad, Frankrijk, kondigde gisteren een initiatief aan met betrekking tot Joegoslavië, dat meer inhield dan slechts een wapenembargo. Mogelijk houdt dit verband met de eerder deze week door de WEU aan de VN verzochte uitzending van een VN-vredesmissie naar Joegoslavië, waarvan Frankrijk zich een groot voorstander heeft betoond. Hierbij moet echter worden herinnerd aan het feit dat de JNA, Servië en Montenegro overwegende bezwaren tegen buitenlandse militaire presentie in Joegoslavië hebben geuit.

Conclusie/vooruitzicht

De militaire situatie in Kroatië is relatief rustig. Op politiek gebied is echter nog steeds sprake van een impasse. Er zijn aanwijzingen van motivatieproblemen binnen de JNA, maar deze hebben nog geen aantoonbare invloed gehad op de inzetbaarheid van het leger tegen Kroatië. Zelfs op korte termijn wordt een uitbreiding van de Servisch-Kroatische tegenstellingen naar Bosnië-Herzegovina mogelijk geacht. Ook moet rekening worden gehouden met een escalatie van de etnische tegenstellingen in Kosovo. De Servische oppositie heeft opgeroepen tot eenheid van heel Servië tegen het "fascistische" Kroatische bewind, hetgeen de positie van de Servische regering onder leiding van Milosevic versterkt.